

YTY – Yksilöllisten opintopolkujen tukeminen yhteistyössä

- Loppuraportin tiivistelmä

YTY – Yksilöllisten opintopolkujen tukeminen yhteistyössä -hankkeen tavoitteena oli ammatillisen erityisopetuksen asiantuntijapalveluiden kehittäminen ja tarjoaminen ammatillisille oppilaitoksille erityisoppilaitosten ja alueellisen yhteistyön avulla. Hankkeen tavoite perustuu ammatillisten erityisoppilaitosten järjestämisluvassa määriteltyyn tehtävään tukea, ohjata ja kehittää ammatillista erityisopetusta. Pitkän aikavälin tavoitteena on koulutuksellisen tasa-arvon ja inklusion edistäminen. Valmius tukea erityistä tukea tarvitsevia opiskelijoita vaihtelee yleisissä ammatillisissa oppilaitoksissa. Erityisopetuksen haasteet voivat olla esimerkiksi sosiaalisten tai taloudellisten tekijöiden seurausta, mutta ne voivat liittyä myös koulutusorganisaatioiden rakenteellisiin seikkoihin, kuten oppilaitosten yhdistymisiin, organisaatiomuutoksiin tai eri toimintakulttuureihin. Inklusiiviset tavoitteet edellyttävät koulutusjärjestelmän kehittämistä entistä saavutettavammaksi ja esteettömämmäksi, jotta opiskelijoiden tasavertaiset opiskelumahdollisuudet toteutuvat oppilaitoksissa.

YTY-hankkeen avulla on kehitetty yksilöllisten opintopolkujen tukemisen käytäntöjä ja malleja yhteistyössä kumppanioppilaitosten ja muiden tahojen kanssa sekä kehitetty valtakunnallisesti yhteisiä toimintamalleja asiantuntijapalveluiden toteuttamiseen. Hankeverkoston ammatillisten erityisoppilaitosten asiantuntijapalveluiden toteuttamisessa on pyritty myös valtakunnalliseen kattavuuteen. Hankkeen pääasiallisina kohderyhminä ovat olleet ammatillisen peruskoulutuksen, aikuiskoulutuksen, valmentavan ja valmistavan opetuksen järjestäjät sekä nuorten työpajat.

Hanke mahdollisti avoimen, uusien toimintamallien kokeilun kehittämiskumppanuusperiaatteella. Kehittämiskumppanuus tarkoittaa tarvelähtöistä palveluiden ja yhteistyön suunnittelua, mutta myös molempipuolista sitoutumista ja osaamisen vaihtoa. Tarve erityisopetuksen kehittämiseen kehittämiskumppanuudessa on ollut todellinen.

Hankkeen rahoitus oli 851 000 euroa. Hankkeen toteuttamisesta vastasivat Keskuspuiston ammattiopiston, Ammattiopisto Luovin, Bovallius-ammattiopiston, Invalidiliiton Järvenpään koulutuskeskuksen sekä Kiipulan ammattiopiston muodostaman ammatillisten erityisoppilaitosten verkoston eri työryhmät. Verkostossa ovat mukana myös Optima Samkommun ja Aitoon koulutuskeskus, jotka ovat olleet hankkeen kumppaneita. Jokainen rahoitusta saanut oppilaitos on perustanut projektiryhmän, jonka kokoonpano vaihtelee oppilaitoksissa. Oppilaitoskohtaiset projektiryhmät ovat vastanneet osahankkeiden alueellisesta edistymisestä ja oman työryhmäjäsenyytensä osalta työryhmän kansallisesta edistymisestä.

Hanke jakautui kolmeksi osahankkeeksi, joiden tavoitteina olivat

- Ammatillisten erityisoppilaitosten palvelu- ja kehittämiskeskusten kehittäminen alueellisiksi ja seudullisiksi palveluntarjoajiksi
- Opiskelijan opiskeluun liittyvän oppimisen ja ohjauksen tuen tarpeen arviointi yksilöllisen esteettömän opiskelupolun mahdollistamiseksi
- Tuloksellisuus- ja vaikuttavuusmittareiden ja indikaattoreiden kehittäminen

Ammatillisten erityisoppilaitosten palvelu- ja kehittämiskeskusten kehittäminen alueellisiksi ja seudullisiksi palveluntarjoajiksi

Ammatillisten erityisoppilaitosten yhteistyöllä on pyritty tavoittamaan kaikki ammatillista perus- ja lisäkoulutusta tarjoavat koulutuksen järjestäjät ja rakentamaan kehittämiskumppanuuteen pohjautuvia yhteistyösuhteita ja alueellisia verkostoja. Tiiviimpää yhteistyötä on tehty noin 60 koulutuksen järjestäjän ja useiden muiden yhteistyötahojen, kuten nuorten työpajojen ja muiden sidosryhmien kanssa. Hankkeen aikana on toteutettu erilaisia asiantuntijapalveluita, kuten erityisopetuksen koulutuksia, konsultaatioita, neuvontaa ja ohjausta. Palveluihin on osallistunut yhteensä 4 363 henkilöä. Ammatillisista erityisoppilaitoksista on toiminut asiantuntijatehtävissä yhteensä 132 henkilöä, minkä lisäksi hankkeessa on tarpeen ja teeman mukaan voitu hyödyntää ulkopuolista osaamista.

Palveluja on kehitetty ja tuotettu kehittämiskumppanuusperiaatteella, jolloin toimintaa suunnitellaan ja arvioidaan yhdessä – molemminpuolista asiantuntijuutta hyödyntäen. Tavoitteena on ollut, että koulutuksen järjestäjien kanssa voidaan tehdä erityisopetuksen strategista kehittämistyötä myös tulevaisuudessa. Alueellisen yhteistyön rakentaminen on käynnistynyt jokaisessa rahoitusta saaneessa oppilaitoksessa alueellisista tarpeista lähtien.

Alueellisesti on muodostettu ammatillista erityisopetusta kehittäviä yhteistyöfoorumeja, joissa alueen koulutuksen järjestäjät etsivät yhdessä vastauksia ammatillisen erityisopetuksen haasteisiin. Erityisopetuksen yhteistyötä on kytketty mahdollisuuksien mukaan jo olemassa oleviin verkostoihin.

Asiantuntijapalvelujen toteutustapoja ja prosesseja on kehitetty ammatillisten erityisoppilaitosten yhteistyönä. Toimintamalleja on yhtenäistetty ja oppilaitosten osaamista ja palveluja on tehty näkyviksi. Hankkeen aikana kuvattiin asiantuntijapalveluiden palveluprosessi kehittämiskumppanuuteen perustuvana toimintana. Koska asiantuntijapalvelut koskevat suurta osaa oppilaitosten henkilöstöstä, on kehitetty myös henkilöstön osaamista ja toiminnan organisoitumista oppilaitostasolla.

Opiskelijan opiskeluun liittyvän oppimisen ja ohjauksen tuen tarpeen arviointi yksilöllisen esteettömän opiskelupolun mahdollistamiseksi

Opiskelijoiden yksilöllisten opintopolkujen toteutumista on tuettu erilaisilla asiantuntijapalveluilla ja kehittämis-yhteistyöllä. Alueellisissa hankkeissa kehitetyt teemat liittyvät esimerkiksi nivelvaiheen ohjaukseen ammatillisen koulutuksen siirtymisvaiheessa; ohjauksen ja tuen tarpeen tunnistamiseen ja määrittelyyn ja tukitoimien suunnitteluun; HOJKS-prosessin toteuttamiseen; pedagogisten menetelmien ja järjestelyjen toteuttamiseen koulutuksen aikana; moniammatillisen yhteistyön tukemiseen ja uraohjauksen ja työllistymisen tukemiseen. Yhteistyötä on tehty pääosin oppilaitosten ja työpajojen johdon ja henkilöstön kanssa, jolloin opiskelijat ovat hyötäneet palveluista välillisesti. Osa asiantuntijapalveluista on kohdistunut suoraan erityistä tukea tarvitsevan opiskelijan tukemiseen, kuten työvalmennuksen palvelut, jolloin hyödynsaajina ovat niin henkilöstö kuin opiskelijat. Esimerkkejä toimintamalleista on kuvattu tarkemmin liitteenä olevissa postereissa. Mukana on malleja ammatillisen erityisopetuksen järjestelmätason kehittämisestä, alueellisen yhteistyön rakenteista sekä erilaisista koulutuksista ja konsultoinneista.

Hankkeessa on tehty selvityksiä ja julkaisuja sekä koottu hyviä käytäntöjä. Näitä ovat mm. aikuisten erityisen tuen ja ohjauksen selvitys, henkilökohtaisten avustamispalveluiden selvitys, julkaisu sosiaalisen median hyödyntämisestä erityistä tukea tarvitsevan opiskelijan opetuksessa ja ohjauksessa sekä kuvauksia hyvistä toimintamalleista esim. liittyen opinnollistamiseen työpajoilla ja ammattitaitoa täydentävien tutkinnon osien opetukseen.

Tuloksellisuus- ja vaikuttavuusmittareiden ja indikaattoreiden kehittäminen

Hankkeessa on pilotoitu ammatilliseen erityisopetukseen soveltuvia tuloksellisuus- ja vaikuttavuusmittareita ja indikaattoreita, ja testattu niiden käyttöönottoa ammatillisissa oppilaitoksissa. Quality of Life-mittaristo on otettu käyttöön ammatillisen erityisopetuksen vaikuttavuuden arvioinnissa ammatillisissa erityisoppilaitoksissa ja laajempaa levittämistyötä on käynnistetty.

Hankkeen toteuttaminen verkostossa

Hankkeiden teemoja on viety eteenpäin ammatillisten erityisoppilaitosten kumppanuusverkoston työryhmissä. Hankkeen toiminta on ollut hyvin moninaista, sillä ydinteemoista on johdettu verkoston oppilaitosten alueelliseen yhteistyöhön sopivat osatavoitteet, jolloin palveluita ja alueellista yhteistyötä on toteutettu tarvelähtöisesti.

Hanke käynnistyi käytännössä vuodenvaihteessa 2012. Kevään seurantakauden painopiste oli pohjatyön rakentamisessa, jolloin kartoitettiin yhteistyön muotoja ja yhteistyökumppaneiden ammatillisen erityisopetuksen kehittämistarpeita. Erityisoppilaitosten kehittämis-, koulutus- ja konsultointitoiminta käynnistyi voimallisemmin syksyllä 2012 jatkuen vielä osin tammi-helmikuulle niiltä osin, mitä YTY1-hankkeen toimintoja oli jäänyt kesken yhteistyötahojen kanssa.

Hankkeen aikana valmisteltiin jatkohakemus, ja rahoitus myönnettiin ajalle 1.12.2012–30.6.2014. Raportissa kuvattujen toimintamallien kehittäminen ja levittäminen jatkuu vielä uuden YTY-rahoituksen avulla. Ensimmäisen hankkeen kokemuksia ja arvioinnin tuloksia voidaan hyödyntää suoraan uuden hankkeen toimenpiteiden suunnittelussa, ja yhteistyötä on voitu jatkaa saumattomasti.

Yhteistyötahojen palaute toiminnasta on ollut myönteistä ja toimenpiteet on koettu tarpeelliseksi ja ne ovat tukeneet palveluja saaneiden oppilaitosten arjen toimintaa. Tietoa mm. opiskelijoiden kohtaamisesta ja yksilöllisestä ohjaamisesta, HOJKS-käytännöistä, arvioinnista ja opetushenkilöstön työhyvinvoinnista muuttuneessa opettajuudessa tarvitaan kaikissa oppilaitoksissa.

Yhteistyötä edistävinä tekijöinä kyselyn vastauksissa nousivat esiin hyvä yhteistyö, vuorovaikutus ja yhteistyöorganisaation tarpeiden huomioiminen suunnittelussa sekä organisaatiokohtaisesti selkeät tavoitteet ja yhteissuunnittelu niiden saavuttamiseksi. Hidasteina nähtiin hankkeen lyhyt toiminta-aika, joka vaikutti niin yhteisten kehittämissaikojen löytämiseen kuin oman organisaation käynnissä olevaan kehittämistyöhön sovittamiseen. Vaikka reilun vuoden kestäneen hankkeen aikana yhteistyö ei ole käynnistynyt jokaisen koulutuksen järjestäjän kanssa, alueellisen tasa-arvon näkökulmasta koetaan tärkeänä, että syvempää yhteistyötä voidaan rakentaa tulevaisuudessa kun ns. yhteysoppilaitos on tiedossa.

Johtopäätökset

- Hankkeen avulla ammatilliset erityisoppilaitokset ovat voineet toteuttaa laaja-alaisesti ja alueellisesti kattavasti ammatillisten erityisoppilaitosten kehittämis-, ohjaus- ja tukitehtävänsä.
- Hankkeen aikana on noussut esille oppilaitosten suuri tarve saada tukea ammatillisen erityisopetuksen toteuttamiseen ja kehittämistyöhön – ammatillisten erityisoppilaitosten arjen erityisopetuksen osaamiselle on ollut kysyntää.
- Erityisoppilaitosten rooli alueellisen ja valtakunnallisen erityisopetuksen kehittämisessä on vahvistunut hankkeen aikana.
- Kehittämiskumppanuuteen perustuva yhteistyö on sitouttanut yhteistyötahot erityisopetuksen kehittämiseen.
- Hanke on nostanut esille myös ammatillisten erityisoppilaitosten henkilöstön osaamisen ja asiantuntijuuden kehittämisen sekä tiivistänyt yhteistyötä asiantuntijapalveluiden kehittämisessä.
- Systemaattinen ja oppilaitosten strategioihin perustuva kehittämissyhteistyö edellyttää kuitenkin jatkuvuutta ja suunnitelmallisuutta, johon projektirahoituksen lyhytjänteisyys on vaikuttamassa.

Lisätietoa: www.ammatillinenerityisopetus.fi/yty-hanke

Laura Jauhola, projektipäällikkö,
Keskuspuiston ammattiopisto, Tenholantie 10, 00280 Helsinki
puh. 040 350 5651, laura.jauhola@keskuspuisto.fi

Alueelliset yhteyshenkilöt:

Invalidiliiton Järvenpään koulutuskeskus

Seija Eskola, kehittämispäällikkö
Mannilantie 27-29, 04400 Järvenpää
puh. 0400 659 651
seija.eskola@ijkk.fi

Keskuspuiston ammattiopisto

Silja Taipale, aluekoordinaattori
Tenholantie 10, 00280 Helsinki
puh. 040 676 6414
silja.taipale@keskuspuisto.fi

Kiipulan ammattiopisto

Minna Seppälä, koulutusjohtaja
PL 13, Kiipulantie 507, 14201 Turenki
puh. 040 580 5001
minna.seppala@kiipula.fi

Bovallius-ammattiopisto

Marja Jäntti, kehittämispäällikkö
Vähäheikkiläntie 50, 20810 Turku
puh. 040 900 4027
marja.jantti@bovallius.fi

Ammattiopisto Luovi

Sanna Wenström, koulutussuunnittelija
Nahkatehtaankatu 3, 90100 Oulu
puh. 040 319 3326
sanna.wenstrom@luovi.fi

19.4.2013 / 6.5.2013